

УДК 004.738.5:316.3

ВОРОНKOBA B.Г.,
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри менеджменту організацій
та управління проектами
Запорізької державної інженерної академії
(Запоріжжя, Україна) E-mail: valentina-voronkova@yandex.ru

ІНТЕРНЕТ ЯК ГЛОБАЛЬНА ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ МЕРЕЖЕВОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ІНФОРМАЦІОНАЛІЗМУ

Представлено еволюцію розвитку Інтернет як глобальної тенденції інформатизації і мережевого суспільства. Інтернет сприяв розвитку кіберпростору, детермінованої парадигмою інформаційної технології, яка сприяла формуванню комп'ютерної мережі. Розкривається, що комунікативне за своїм охопленням глобальне середовище самоорганізується за принципом мережі, породжуючи феномен мережевого суспільства. Виникненню нової глобальної інформаційної економіки сприяла поява нової організаційної форми – *мережевого підприємства*. Робиться висновок, що нова економіка, яку очолює сьогодні Інтернет-бізнес, є економікою, яку рухають інформаційні технології і яка організована навколо комп'ютерних мереж. Саме інформаційна економіка виступає джерелом зростання продуктивності праці і створення багатства у вік інформації.

Ключові слова: Інтернет, інформатизація, мережеве суспільство, кіберпростір, інформаційна технологія, комп'ютерна мережа, глобальна інформаційна економіка, мережеве підприємство

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Людство на протязі всього часу накопичувало знання у вигляді інформаційних ресурсів. Постійне удосконалення продуктивних сил і виробничих відносин в індустріальному суспільстві визначило різко зростаючу потребу в отриманні різноманітної інформації (згідно з деякими дослідженнями характер зміни потреби відповідає експоненціальній кривій). Все зростаючі світові інформаційні ресурси викликали необхідність різкого розвитку інформаційних технологій та їх автоматизації. У результаті таке суспільство, у якому більшість працівників займається виробництвом, збереженням, переробкою і реалізацією інформації, отримало назву *інформаційного суспільства*. Інформаційна індустріалізація, яка виникла на даному етапі, випередила по числу зайнятих працівників, пропиту і пропозиції, обміну інформаційними продуктами і інформаційними послугами, промислову індустріалізацію. Наступила епоха «інформаційної революції», чи «інформаційного вибуху».

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблемна ситуація

Сучасні інформаційні технології дозволили прискорити процеси генерації і формування нових інформаційних ресурсів і створили базу для інтенсивного

росту інформації. У теперішній час кількість інформаційних ресурсів щороку подвоюється. Темпи росту інформаційних ресурсів перекрыли темпи зростання інформаційних потреб людини, які обмежені і наближаються до своєї межі. Людство стикнулось з новою проблемою – проблемою засвоєння ними лавино зростаючих ресурсів. Таким чином, наступила епоха інформаційного насичення, чи епоха інформаційної кризи. Вирішення цієї проблеми можливе лише за рахунок науково-технічного прогресу.

Основна мета наукового дослідження – розкрити місце і роль Інтернет як глобальної тенденції розвитку мережевого суспільства і інформаціоналізму.

Дана мета реалізується в наступних задачах:

- виявити умови, які призвели до революційного етапу інформатизації суспільства;
- проаналізувати прояви інформаційного суспільства у залежності від критеріїв, які використовуються для визначення інтелектуального рівня суспільства;
- з'ясувати місце і роль Інтернету як глобальної тенденції розвитку інформаціоналізму і мережевого суспільства;
- розкрити, як Інтернет як нова, наднаціональна реальність змінює світ.

Обговорення проблеми

Як свідчить аналіз, кінець ХХ- початок ХХІ ст. засвідчили розробкою нових засобів комп'ютерної обробки інформації і засобів зв'язку, що привело до *революційного етапу інформатизації суспільства*. Відбувається цілеспрямована інтеграція систем обробки і передач інформації. Цьому сприяли в основному три технічних досягнення, що привели до розвитку сучасних інформаційних технологій: 1) поява нових технологій в середовищі накопичення і збереження інформації, у тому числі за допомогою лазерної техніки); 2) розробка і широке повсюдне розповсюдження засобів зв'язку без обмежень у часі і просторі за допомогою різних ліній зв'язку (у тому числі оптоволоконні, супутникові та ін.) з переходом на цифрові технології; 3) автоматизована обробка інформації за допомогою комп'ютерних і мікропроцесорних засобів по заданим алгоритмам. На цьому етапі виникла інформаційна індустріалізація, що випередила і по зайнятості працівників, пропиту, попиту і обміну інформаційним продуктами промислову індустріалізацію. Рушійною силою суспільства виступає виробництво у першу чергу інформаційного продукту, що дозволяє виробляти матеріальні продукти з інформаційної точки зору більш місткі, використовуючи при цьому більш широкі знання у сфері інноваційних рішень, у виробничо-технологічній і економічній сферах, а також у ринкових відносинах. Таке суспільство, у якому більшість працівників займається виробництвом, збереженням, переробкою і реалізацією інформації, отримало назву інформаційного суспільства. Процес інформатизації суспільства направлений на забезпечення всім його членам можливості доступу до надійних джерел інформації. Коли говорять про феномен інформаційного суспільства, то у якості його символів *виділяють Інтернет*, який перетворив нашу планету у «світове село», тимчасові

переміщення багатомільярдних «гарячих грошей» із країни в країну, з континенту на континент і появу повсюдних транснаціональних корпорацій (ТНК).

Проаналізувавши тенденції розвитку сучасного суспільства в Україні, можемо засвідчити, що саме інформаційна революція у поєднанні з новими напрямками розвитку біотехнології, робототехніки, створення автоматизованих систем, нових засобів пересування привела до появи суми знань про новий тип суспільства – інформаційного. Становлення глобальної економіки не було просто результатом сліпої гри ринкових сил. «Глобальна економіка була створена не ринками, а взаємодією між ринками, урядами і міжнародними фінансовими інституціями», - стверджує М.Кастельс [1, с.74)]. Фундаментальні зсуви у господарській діяльності, викликані появою інформаційних технологій, отримали титул «нової економіки», яка була покликана стати фундаментом мегасуспільства, що формується. «Нову економіку» не випадково називають «суспільством знань», акцентуючи особливу роль науки та освіти у розвитку сучасного виробництва. Згідно з давними ОЕСР, у середині 90-х років минулого століття лідером у світовій гонці за знаннями називають не США. Проаналізувавши прояви інформаційного суспільства у залежності від критеріїв, які використовуються для визначення інтелектуального рівня суспільства, до яких відноситься питома вага високотехнологічних галузей, частка доходів на дослідження і розробку, програмне забезпечення і освіту у ВВП, відсоток висококваліфікованої робочої сили, засвідчимо, що на перше місце виходять такі країни, як Японія, Швеція, Німеччина. Відповідно до проблеми нашого дослідження суперництво на передових рубежах науково-технічного прогресу передвіщає загострення конкуренції всередині групи країн-лідерів - між США, Євросоюзом та Японією.

Інформаційна революція (ІР), що базується на поєднанні комп'ютера з телекомунікаційними мережами, провістила людству не менше, чим у свій час парова машина чи електродвигун. Досягнута на початку ХХ століття комунікаційна єдність світу набуває якісно нового змісту: швидкість розповсюдження великих об'ємів інформації набагато перевершує пересування людей і товарів. Створюється глобальний інформаційний простір, який швидко освоюється людською спільнотою. Важливою передумовою пізнання взагалі та соціального пізнання, зокрема, є теза про те, що інформаційна революція докорінним чином перетворює людське і суспільне буття. Втім, глибоке розуміння інструментальних важелів інформаційного суспільства свідчить, що у процесі його розвитку відбувається стиснення часу і простору, завдяки важелям якого встановлюються контакти у будь-якій точці земної кулі, змінюється зміст різних видів діяльності, індивіди перетворюються на громадян планети. Під впливом інформаційної революції форми просторово-часової організації соціальні зв'язки і відносини, а втім і сама людина відчують глибоку трансформацію. Рефлектуючи концептуалізацію сучасних досягнень про інформаційне суспільство, зазначимо, що процеси соціальної взаємодії інтенсифікуються і набувають небаченої динаміки, тому слушно

ставити питання про його спрямованість, тенденції та пріоритети. Втілюючись в об'єктивну дійсність, інформаційне суспільство проявляється у нових формах комунікацій, у нових формах взаємодії, у нових творчих можливостях, а глобалізаційні тенденції, як з'ясовується при детальному розгляді, сприяють формуванню економічних засад інформаційного суспільства.

Інтернет як глобальна тенденція розвитку інформаціоналізму і мережевого суспільства володіє єдиним адресним простором і складається з багатьох взаємопов'язаних комп'ютерних мереж, у рамках яких здійснюється обмін цифровою інформацією. Процеси глобалізації базуються на широкому запровадженні нових інформаційних технологій, що реалізуються через Інтернет. У 1969 р. у рамках Міністерства оборони США було створено бюро передових досліджень (Advanced Research Projects Agency – ARPA), перед яким була поставлена задача розробити комунікаційну мережу, яка залишалася б мобільною в умовах бойових дій. Головна мета, яка була поставлена при створенні даної мережі, - збереження повідомлень навіть у випадку руйнування частини мережі. Так виникла перша комп'ютерна мережа – ARPAnet.

Інтернет як глобальна тенденція розвитку інформаціоналізму і мережевого суспільства сприяв тому, що на початку 70-х рр. ARPAnet розрослася до 23 хостів (мережевих комп'ютерів), так як виникла гостра проблема у швидкому обміні даних між вузлами мережі. Інженер Р.Томлінсон вирішив цю проблему, написавши першу у світі програму для електронної пошти вже через рік, три четверті даних, що пересилалися через ARPAnet, складали електронні листи. Завдяки електронній пошті мережа стала надзвичайно зручною не тільки для вчених і спеціалістів комп'ютерщиків, але й для людей, що працюють поза межами університетських програм. ARPAnet перетворилася у самий швидкісний засіб передачі комунікаційних даних в комп'ютерних мережах, що включають також телефонні мережі, мережі стільникового зв'язку, мережі кабельного телебачення. До середини 2000 р. число користувачів Інтернету досягло 304 млн. Щільність електронної мережі, що об'єднала весь світ, нерівномірна по країнам і континентам. Можемо узагальнити, що у кінці 90-х рр. 88% користувачів Інтернет проживали у розвинених країнах, на частку яких приходилося біля 15% світового населення. У той же час статистичні дані свідчать, що у США та Канаді, де проживає менше, чим 5% жителів планети, було зосереджено більш 50% користувачів Інтернет. Зафіксувавши стан розвитку інформаційного суспільства, відмітимо, що у той же час до Інтернет було підключено лише 1 млн. жителів Африки і 5,3 млн. жителів з Південної Африки. Інтернет у його сучасному вигляді, як він розвивається сьогодні, може слугувати своєрідною інформаційною моделлю глобалізації. У серпні 2001 р. загальна кількість користувачів Інтернет виросла до 459 млн. людей, а частка громадян США та Канади понизилася до 40%. У той же час згідно з прогнозами, у найближчі часи місце і роль Інтернет у розвитку сучасного українського суспільства буде зростати, а його соціальний облік, безперервно, перетерпить глибоку трансформацію.

В умовах глобалізації національна держава перестає виступати у якості єдиного суб'єкта, що монополює інтереси великих спільнот і представляє їх на міжнародній арені. Транснаціональні корпорації з їх політехнічним населенням, міжнародні профспілкові товариства, неурядові організації, неформальні групи по різноманітним інтересам, що виникають на основі Всесвітньої павутини - Інтернет, - відіграють все зростаючу роль у світовій політиці. Формування мегасуспільства, формування взаємопов'язаного світу ставить людство перед гострою проблемою управління глобальним розвитком. Сучасна світова цивілізація покликана вирішити найважливішу задачу – забезпечити управління у нових масштабах - у ширину – на всьому просторі планети, в глибину – на всіх рівнях організації – від локальної до всесвітньої.

Створюючи нову, наднаціональну реальність Інтернету глобалізація змінює *соціальний імідж різних суспільств*. Вона не тільки виділяє ядро активних учасників процесу, але й сильно впливає на останніх. Глобалізація надає процесу розвитку соціальної структури сучасних суспільств наднаціональний вимір. Вона породжує суспільство другого порядку, яке, зберігаючи традиційні форми національних держав, створює наднаціональні, глобальні системи зав'язків і відносин, нових потреб і ролей, нові механізми соціалізації, нові можливості самореалізації особистості.

Паралельно, крім ARPAnet, винили комп'ютерні мережі в інших країнах, але так як вони використовували різні стандарти, програмні мови і комп'ютери, особливо гострою стала проблема їх сумісності. Об'єднати розрізнені мережі у єдине ціле вдалося американцям Р.Кану і В.Серфу, які запропонували підключити до мереж загальний комп'ютер, який би слугував відправником, отримувачем і інтерпретатором даних. Стандартом програмного забезпечення для міжмережевого зв'язку став протокол TCP, а пізніше – TCP/IP Transmissior Control Protocol/Internet Protocol (Протокол управління передачею чи Міжмережевий протокол). Проблема об'єднання всіх джерел інформації у мережі була вирішена із створенням нової системи, що була названа WorldWideWeb (Всесвітня павутина). У розвитку Інтернету на початку XXI ст. спостерігаються наступні тенденції: 1) широке розгортання розподілених систем; 2) інтеграція із мобільними (сотовими) і супутниковими системами зв'язку, що привела до виникнення IP- телефонії; 3) інтеграція глобальної мережі і засобів масової інформації – розвиток інтерактивного телебачення, електронних видань; упровадження прогностичних самонавчаючих комплексів на основі методів нечіткої логіки, нейронних мереж, генетичних алгоритмів (четверте покоління систем штучного інтелекту). Відповідно, Інтернет, як глобальна тенденція розвитку інформаціоналізму і мережевого суспільства, представляє собою глобальну комп'ютерну мережу, яка, як правило, об'єднує велику кількість локальних мереж, – мільйони комп'ютерів на планеті з метою обміну даними і доступу до спільних інформаційних ресурсів. Принципи Інтернету застосовують у локальних мережах, які називаються Інтранет. Інтернет – всесвітня інформаційна система загального доступу, яка логічно

зв'язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами.

Проведений аналіз дозволяє засвідчити, що Інтернет як тенденція розвою інформаціоналізму і мережевого суспільства сприяв тому, що в результаті всіх цих процесів утворився кіберпростір (англ. cyberspace) – термін, який входить у цілий ряд понять (кіберкультура, віртуальна реальність, гіпертекст, мережева комунікація, інформаційне суспільство, мережеве суспільство, «знаннєве суспільство» та ін.), за допомогою яких сьогодні відбувається осмислення тих кардинальних змін структур комунікативного досвіду людини, яка потягла за собою інтенсивний розвиток в останні десятиріччя ХХ ст. дигітальних (цифрових) інформаційних технологій. Найбільш відчутним результатом цього розвитку виявилось створення глобальної комп'ютерної мережі Інтернет, який перетворився із простого засобу зв'язку між воєнними, урядовими, науковими і освітніми установами США (проект DARPA) у принципово нову мас-медіа, яка нараховувала мільйони користувачів, породжену комунікативним середовищем, що дозволяє кожному жителю планети звести до мінімуму затрати будь-яких інформаційних трансакцій, майже моментально встановити контакт з будь-яким іншим користувачем мережі і підключеної до неї бази даних. Тим не менше терміни «Інтернет» і «кіберпростір» не є синонімами. У той же час терміном «кіберпростір» визначається реально існуюча на сьогоднішній день складна технологічна інфраструктура глобальної комунікації, кіберпростір реально лише віртуально, ніде не існує у фізичному світі, крім чисто гіпотетичного виміру, у який вступають у зв'язок між собою все те, хто використовує для цього цифрові технології спілкування. Сьогодні кіберпростір виявляється простором експериментальним практично у всіх сферах людської життєдіяльності.

Комунікативне за своїм охопленням глобальне середовище самоорганізується за принципом мережі, породжуючи феномен мережевого суспільства. У його межах анулюються відстані, що розділяють континенти, ліквідуються державні кордони і вся планета стискається до розмірів «глобального села» (М.Маклюен). Порівнюючи всі ці визначення і полемізуючи з вище означеними авторами та тенденціями, автор формулює своє визначення означених процесів. Інтернет – це об'єднання самостійних вузлів, національних і регіональних мереж, що мають єдиний адресний простір, загальні методи зв'язку, що користуються загальним мережевим протоколом зв'язку і форматом адресу. По розмірам і темпам росту мережа Інтернет далеко перевищує всі останні глобальні мережі разом взяті. В мережі Інтернет є самі багаті і різноманітні ресурси, в якій ймовірність знайти інформацію на будь-яку тему практично не є рівнозначною нулю.

Слід зазначити, що ХХІ ст. проходить під гаслом «інформаціоналізм і мережеве суспільство», основні ідеї якого означено у роботі М.Кастельса «Інформаційне століття: економіка, суспільство і культура». Опрацювавши грандіозний емпіричний матеріал, М.Кастельс дійшов висновку, в США ще у 1970-х рр. в інформаційних технологіях (комп'ютери) відбулася інформаційна

революція. Ця революція привела до фундаментальної перебудови капіталістичної системи і появи того суспільства, яке М.Кастельс назвав «інформаційним капіталізмом». Крім того, інформаційні суспільства стали виникати і в інших країнах, між якими існують значні культурні та інституційні відмінності. Своєрідним онтологічним альтер-его раціонального способу оперування знаннями є інформаційне суспільство, що проголошує примат інформації, при якому основним джерелом продуктивності виступає якісна здатність суспільства оптимізувати використання факторів виробництва на основі інформації та знання. Розповсюдження інформаціоналізму, особливо інформаційного капіталізму, приводить до виникнення інформації як серцевини, стрижня і субстанційного начала розвитку суспільства [2].

У даному контексті цілком доречним є сутність аналізу, проведеного М.Кастельсом, який прийшов до висновку, що глобальні тенденції розвитку інформаціоналізму і мережевого суспільства детерміновані парадигмою інформаційної технології. Інформаційні технології володіють такими атрибутами, які впливають на інформацію. Так як інформація виступає складовою частиною всієї людської діяльності, то вона здійснює повсюдний вплив на всі сфери людської життєдіяльності. Згідно даного аналізу, всі системи, які використовують інформаційні технології, визначаються «мережевою логікою», яка дозволяє їм впливати на багато процесів і організацій. Повсюдний вплив інформаційних технологій виявляється в тому, що інформаційні технології достатньо гнучкі, дозволяють їм постійно змінюватися і адаптуватися. Окремі технології, які пов'язані з інформацією, поєднуються в інтегровану систему [3].

У зв'язку з впливом інформаційних технологій на всі сфери людської життєдіяльності, відмітимо, що Інтернет як глобальна тенденція розвитку інформаціоналізму і мережевого суспільства сприяє розвитку глобальної інформаційної економіки. Ця економіка є інформаційною тому, що продуктивність її господарських одиниць фундаментальним чином залежить від їх здатності виробляти, обробляти та ефективно використовувати інформацію, що базується на знаннях. Як свідчить М.Кастельс, економіка є глобальною тому, що володіє здатністю функціонувати як єдине ціле у реальному часі у масштабах всієї планети. Весь масив емпіричних досліджень підтверджує, що нова економіка носить глобальний характер, в основі якої певні відмінності в регіонах (Північна Америка, Європейський Союз, Південно-Східна Азія). Крім того, існують значні відмінності всередині кожного регіону і тому важливо, щоб ті чи інші області земної кулі включалися у процес інформаціоналізму та мережевого суспільства, які на собі ще відчувають негативний вплив цього розвитку [4].

Разом з тим слід мати на увазі, що виникненню нової глобальної інформаційної економіки сприяла поява нової організаційної форми – *мережевого підприємства*. Даний вид підприємства характеризується гнучким, а не масовим виробництвом, новими системами управління, організаціями, що базуються скоріше на горизонтальній, а не на вертикальній моделі і поєднанням

великих корпорацій у стратегічні альянси. Тому не випадково найважливішим фундаментальним компонентом функціонування інформаційного суспільства є сукупність мереж. Саме по цій причині Кастельс [1, с.171] стверджує, що нова організаційна форма виникла як характерна для інформаційної/глобальної економіки. Мережеве підприємство, яке визначається як специфічна форма підприємства, система засобів якого створюється пересіченням сегментів автономних систем цілей. Адекватне й аргументаційно переконливе пояснення цього феномену зводиться до того, що мережеве підприємство як матеріалізація культури глобальної інформаційної економіки робить можливим перетворення сигналів у товари завдяки обробленню знань. У результаті цих процесів змінюється природа праці (наприклад, індивідуалізація праці через посередництво введення гнучких форм графіку робочого часу), конкретний характер виявлення цих відмінностей ми спостерігаємо у різних державах [5].

Мережеве підприємство є вбудованим в мережу всередині фірми чи організації, сформоване навколо окремих бізнес-проектів, які займаються комерційною діяльністю. Модель мережевого підприємства поширюється у всіх сферах діяльності. Суто он-лайнівські компанії, такі як портали, Інтернет конвент-провайдери та ті, що спеціалізуються на Інтернет-торгівлі, залежать від здатності організувати управління, виробництво чи збут через Інтернет. Суть Інтернет-бізнесу полягає в інтерактивному зв'язку через мережу Інтернету між виробниками, споживачами та провайдерами послуг. Мережеве підприємство створює умови для масштабування, інтерактивності, управління гнучкістю, імідажевої реклами та кастомізації (орієнтації на клієнта) у світі мереженого бізнесу. Тому перетворення ринків капіталу є першопричиною становлення Інтернет-фірм і всієї нової економіки. Новий фінансовий ринок – це ключ до нової економіки і нового бізнесу, що відбувається в нових умовах глобалізації та взаємозалежності фінансових ринків, що трансформуються через електронну торгівлю. *Електронна торгівля* збільшує кількість інвесторів, які користуються надзвичайно різноманітними стратегіями, діють через децентралізовану мережу інвестиційних джерел. Саме працівники цих Інтернет-бізнесових мережевих структур залишаються джерелом продуктивності, інновацій та конкурентоспроможності. Тому талант - ключовий фактор виробництва для Інтернет-бізнесу. *Нова економіка, яку очолює сьогодні Інтернет-бізнес, є економікою, яку рухають інформаційні технології і яка організована навколо комп'ютерних мереж. Це, мабуть, і є джерела зростання продуктивності праці, і відповідно створення багатства у вік Інформації.* Інтернет-компанія - це нова форма ведення бізнесу, за допомогою Інтернету, через Інтернет і в Інтернеті. Інтернет - економіка поступово трансформує стару економіку в нову, яка охоплює цілу планету. Таким чином, нова форма ведення бізнесу через Інтернет потребує ще більшої персональної відповідальності бізнес-планів, через які можна заробити багато грошей. Ця форма бізнесу базується на новій інформаційній культурі, якою не володіють часто підприємці, - а це культура інновацій, культура ризику, культура очікувань, культура втілення надії в майбутньому[6].

Так, як Україна знаходиться на початковому стані формування інформаційного суспільства і цей вид бізнесу розвинений ще недостатньо, необхідно розвивати особистісну філософію інформаційної культури та великої персональної відповідальності бізнесових структур перед суспільством в контексті нової проблеми – Інтернет-галактики, яка є новим комунікаційним середовищем. Нові форми бізнесу давно вже вимагають нових гнучких процедур інституціонального регулювання, а нові форми корпоративного бізнесу потребують значно більшої персональної, індивідуальної, соціальної відповідальності як окремого індивіда, так і нашого уряду, відповідальності, від якої залежить майбутнє України.

Кастельс [1, с.373] розглядає виникнення культури віртуальної реальності, породженої інформаціоналізмом та мережевим суспільством, що супроводжується розвитком засобів мультимедійних технологій завдяки об'єднанню засобів масової інформації та комп'ютерних технологій. У культурі віртуальної реальності сама культура повністю поглинається віртуальними образами, а світ, через який передається досвід, сам стає досвідом, у якому матеріальне/символічне існування людей повністю змінює відношення людини до світу. На відміну від минулого, у якому панував «простір міста», сьогодні виникла нова просторова логіка, які слід назвати «логікою інформаційних (мережевих) потоків». У сучасному світі стали панувати процеси, а не фізичне розташування індивіда, хоча й останнє має місце. Аналогічним чином ми вступили в епоху «без часового часу», у якому інформація доступна у будь-якому куточку земної кулі [7].

М.Кастельс [Castells, 1996, р.470] стверджує, що панівні функції і процеси в інформаційну епоху у все більшій міру організовані навколо мереж, що визначаються певною сукупністю взаємопов'язаних вузлів. Мережі відкриті, здатні до необмеженого розширення, динамічні і можуть відновлюватися, не ліквідовуючи систему, а те, «що наша епоха визначається мережами не означає «кінця капіталізму». Мережі дозволяють капіталізму вперше стати дійсно глобальними і організованими на основі глобальних фінансових потоків, у яких прикладом слугують глобальні «фінансові казино». Гроші, які тут програють і виграють, сьогодні тут мають більше значення, чим ті, що заробляються у процесі виробництва. Проте гроші відокремилися від виробництва, так як ми живемо в капіталістичну епоху, яка культивує інше відношення до грошей, відокремлене від виробництва. Розвиток мереж, культури реальної віртуальності, інформаціоналізм і особливо використання в інформаційному капіталізмі не відбувається сьогодні без перешкод. З точки зору Кастельса, у новому світі з його глобалізацією економіки і залежністю від глобальних ринків капіталу держава стає все менш міцною. Спостерігається глобалізація злочинності і створення глобальних мереж, які знаходяться за межами контролю окремої держави, які стають вузлами більш широкої мережі влади.

Ми розділяємо думку М.Кастельса про те, що останнім часом Інтернет перетворився з інфраструктури для задоволення тих чи інших потреб суспільства і бізнесу, обміну інформацією та знаннями *на фактор суспільного*

виробництва. Швидкісний Інтернет та технології, що створені на його основі, дають можливість скоротити витрати і підвищити конкретність компаній, галузей та національної економіки. Вони дозволяють подолати суттєві перешкоди економічного розвитку – фізичні та просторові, - оскільки уможливають віртуальний обмін інформацією та ідеями. Зважаючи на роль, яку відіграє Інтернет в економіці та суспільстві більшості країн світу (окрім, найбільш розвинутих), експерти почали процес його «концептуалізації» як одного з основних рушіїв технологічного, суспільного прогресу та економічного зростання. Лідером цього руху є Всесвітній економічний форум (ВЕК, World Economic Forum), який створив концепцію «інтернет-економіки», що визначається як сукупна купівельна спроможність для інтернет-користувачів.

Таким чином, наведений ілюстративний приклад дозволяє вибудувати висновок, що головними детермінантами інтернет-економіки для будь-якої країни є: 1) кількість користувачів Інтернету; 2) середній рівень доходів на душу населення; 3) збільшення кількості користувачів Інтернету. Проникнення сучасних телекомунікаційних мереж у широкі верстви населення розвинутого світу, так і в країнах, що розвиваються, стимулює унікальні процеси спільного виробництва товарів і послуг, а також підвищує рівень економічної та соціальної свободи мільйонів людей. Втім, частка населення з доступом до Інтернету в так званих «нових лідерах» (emerging economies), до яких відноситься і Україна, у 2010 р. досягла 30% порівняно з 15% у 2005р. та 6% у 2000 р. [3, с. 51]. Отже, прогнози розвитку країн світу вказують на те, що через 10-15 років різниця в економічному розвитку між країнами, що визнали пріоритетом розвитку інформаційне суспільство та Інтернет-економіку, та тими, які цього не зробили, буде значно більшою, ніж сьогодні. Сьогодні закладаються основи формування єдиного світового інформаційного простору, що об'єднує все людство в інформаційну спільноту людей. Це означає, що в оглядовому майбутньому всі суспільства приречені в тій чи іншій мірі вдаватися до послуг інформаційного суспільства.

Список використаних джерел

1. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. – М.: ГУВШЭ, 1996. – 608 с.
2. Дубов Д.В. Широкоуголовий доступ до мережі Інтернет як важлива передумова інноваційного розвитку України: аналіт. доп. / Д.В.Дубов, М.А.Ожеван. - К.: НІСМД, 2013. – 108 с.
3. Воронкова В.Г. Формування інформаційної культури особистості як умова успішної адаптації людини до життя в інформаційному суспільстві // В.Г.Воронкова // Гілея: науковий вісник: зб. наук. праць. – К.: Вид-во УАН ТОВ «НВП» «ВІР», 2014. – Вип. № 86(7). – С.198-203.
4. Кастельс Мануэль. Становление общества сетевых структур / Мануэль Кастельс // Новая постиндустриальная волна на Западе: [Антология] / под ред. В.Л.Иноземцева. – М.:Academia, 1999. – 505 с.
5. Базалук О. Формування образу людини майбутнього як стратегічна мета філософії освіти / О. Базалук // Освіта і управління – 2010. - Т.13. № 2/3 - С.49-55.
6. Пунченко О.П. Інформатизація як засіб репрезентації інформаційних ресурсів

суспільства / О.П.Пунченко, А.А.Лазаревич // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук. пр.]. – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, – 2015. – Вип.63. – С.21-30.

7. Соснін О.В. Інформаційна безпека: нові виміри загроз, пов'язаних з інформаційно-комунікаційною сферою / О.В.Соснін, О.П.Дзьобань // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб.наук.пр.] – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2015. – №61. – С.24-34.

REFERENCES

1. Kastel's M. Informacionnaâ èpoha: President, obšestvo and culture. – M.: GUVŠÈ, 1996. – 608 s.
2. Dubov D.V. Broadband access to the Internet as an important precondition for innovation development of Ukraine: analit. Ext. / D. Dubov, M. Oževan. -K.: NISMD, 2013. -108 s.
3. Voronkova V.G. Formation of informational culture of personality as a condition of successful human adaptation to living in the information society "/V.G.Voronkova // Gileâ: scientific Bulletin: GB. Sciences. works. – K.: Publishing House of SCIENCE LLC NVP ", "BELIEVE ", 2014. Is the Issue. No. 86 (7). P. 198-203.
4. Kastel's Manuèl'. Stanovlenie setevyh society structures / Manuèl' Kastel's / /Novaya volna postindustrial'naâ on Zapade: [bots are]/edited. V.I. Inozemceva.-m.: Academia, 1999. – 505 s.
5. Bazaluk O. Formation of the image of the man of the future as a strategic goal of the philosophy of education / O. Bazaluk // Education and management – 2010. -TK 13. No. 2/3- p. 49-55.
6. Punčenko O.P. Informatization as a means of disseminating the information resources of the society/O.P.Punčenko, A. Lazarevič // Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy: [GS Sciences etc.]. – Zaporizhzhya: publishing of ZDIA is 2015. -Issue 63. P. 21-30.7.
7. Sosnin A.V. Information security: new dimensions of threats related to information and communication area / A.V. Sosnin, O.P.Dz'oban' // Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy: [GS Sciences etc.] – Zaporizhzhya: publishing ZDIA, 2015. No. 61. - p. 24-34.

Воронкова, В.Г. – доктор философских наук, профессор, заведующая кафедрой менеджмента организаций и управления проектами Запорожской государственной инженерной академии (Запорожье, Украина)

ИНТЕРНЕТ КАК ГЛОБАЛЬНАЯ ТЕНДЕНЦИЯ РАЗВИТИЯ СЕТЕВОГО ОБЩЕСТВА И ИНФОРМАЦИОНАЛИЗМА

Представлено еволюцію розвитку Інтернет як глобальної тенденції інформаціоналізму і мережевого суспільства. Інтернет сприяв розвитку кіберпростору, детермінованого парадигмою інформаційної технології, яка сприяла формуванню комп'ютерної мережі. Розкривається, що комунікативне за своїм охопленням глобальне середовище самоорганізується за принципом мережі, породжуючи феномен мережевого суспільства. Виникненню нової глобальної інформаційної економіки сприяла поява нової організаційної форми – *мережевого підприємства*. Робиться висновок, що нова економіка, яку очолює сьогодні Інтернет-бізнес, є економікою, яку рухають інформаційні технології і яка організована навколо комп'ютерних мереж. Саме інформаційна економіка виступає джерелом зростання продуктивності праці і створення багатства у вік інформації.

Ключові слова: Інтернет, інформаціоналізм, мережеве суспільство, кіберпростір, інформаційна технологія, комп'ютерна мережа, глобальна інформаційна економіка, мережеве підприємство

VORONKOVA, VALENTINA - is a Doctor of Philosophy, professor, Head of the Інтернет як глобальна тенденція розвитку мережевого суспільства та інформаціоналізму

Department of Management of Organizations and project management Zaporozhye State Engineering Academy (Zaporozhye, Ukraine)

INTERNET AS A GLOBAL TREND OF NETWORK SOCIETY AND INFORMATSIONIZM

Presents the evolution of the Internet as a global trend iformatsionalizmu and network society. Internet facilitated the development of cyberspace, deterministic paradigm of information technology, which contributed to the formation of a computer network. It reveals that communication in its coverage of the global environment on the basis of self-organizing network, creating the phenomenon of network society. The emergence of new global information economy contributed to the emergence of new organizational forms - the enterprise network. The conclusion is that the new economy is headed today Internet business is the economy that is driven by information technology and is organized around computer networks. That information economy is the source of productivity growth and wealth creation in the information age.

Key words: Internet, informatsionalizm, network society, cyberspace, information technology, computer network, global information economy, network company

*Стаття надійшла до редколегії 23.01.16
Рекомендовано до друку 28.01.16*